

**Advies van de commissie toetredingsvereisten juridische beroepen
(Commissie Hoekstra)**

7 oktober 2005

Inleiding

Voor de toetreding tot verschillende juridische beroepen (advocatuur, notariaat, rechterlijke macht; verder: juridische beroepen) worden bij of krachtens de wet vereisten gesteld aan de voorafgaande opleiding. De commissie heeft tot taak (zie bijlage 1 “Instelling commissie toetredingsvereisten juridische beroepen, commissie Hoekstra”, met daarin de taakomschrijving van de commissie) om - met name met het oog op de invoering van de bachelor-master-structuur (verder BaMa-structuur) - te bezien of de regeling van deze vereisten in de toekomst aanpassing behoeft en hierover advies uit te brengen. In dit verband gaat het ten eerste om de in de wet met betrekking tot de voor toetreding vereiste graden en meer in het bijzonder de vraag of ook andere graden dan de in het wetenschappelijk onderwijs verkregen graad bachelor op het gebied van het recht, tezamen met de in het wetenschappelijk onderwijs verkregen graad master op het gebied van het recht, toetreding tot juridische beroepen mogelijk moeten kunnen maken. Verder heeft de commissie tot taak om te beoordelen of de (nadere) regelgeving met betrekking tot de voor toelating tot juridische beroepen vereiste kennis ten aanzien van specifieke juridische vakken wijziging moet ondergaan.

In dit advies wordt achtereenvolgens ingegaan op de huidige regeling en de achtergronden daarvan, de BaMa-structuur, de achtergronden van de instelling van de commissie en de taakopdracht, de bevindingen en aanbevelingen van de commissie. Als bijlage zijn opgenomen het instellingsbesluit, de regelgeving betreffende de toetredingsvereisten voor de juridische beroepen en een concept-algemene maatregel van bestuur (verder: amvb) met toelichting.

De huidige regeling en de achtergronden daarvan

In de desbetreffende wetten (Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren, Wet op het notarisambt, Advocatenwet, zie bijlage 2) zijn met betrekking tot toetreding tot de juridische beroepen de volgende hoofdlijnen vastgelegd:

- a vereist wordt dat op grond van het met goed gevolg afsluiten van een wetenschappelijke opleiding (verder: wo) op het gebied van het recht hetzij de graden van bachelor (verder: wo-bachelor recht) en master (verder: wo-master recht) zijn verkregen, hetzij het recht om de titel meester te voeren is verkregen,
- b bij amvb kunnen graden (of daaraan gelijkwaardige getuigschriften) worden aangewezen die, in het kader van de onder a genoemde beroepsvereisten, gelijk worden gesteld aan de graad van wo-bachelor in het recht,
- c daarnaast kunnen bij amvb nadere regels worden gesteld met betrekking tot de beroepsvereisten (verder: nadere beroepsvereisten),
- d met een voor een juridisch beroep afgegeven EG-verklaring als bedoeld in de Algemene wet erkenning EG-hoger-onderwijs-diploma's wordt ook aan de onder a tot en met c genoemde voorwaarden voldaan¹.

Voor de bovengenoemde nadere beroepsvereisten geldt dat in op de bovengenoemde wetten gebaseerde amvb's (Besluit rechtspositie rechterlijke ambtenaren, Besluit opleiding rechterlijke ambtenaren, Besluit beroepsvereisten kandidaat-notaris, Besluit beroepsvereisten advocatuur, zie bijlage 2) is vastgelegd ten aanzien van welke vakken of rechtsgebieden vereist is dat, op basis van de wettelijk vereiste opleiding, grondige kennis is verkregen.

¹ Op deze wijze kunnen gediplomeerden van andere Europese universiteiten eventueel toetreden tot de juridische beroepen. In de desbetreffende regelgeving is onder meer opgenomen welke instantie de bevoegdheid heeft tot het afgeven van de EG-verklaring. Overigens is het aan de universiteiten om studenten met een niet-Nederlandse wo-bachelor recht al dan niet en onder voorwaarden toe te laten tot de Nederlandse opleiding wo-master recht. .

De beroepsvereisten, zowel voor wat betreft de verplichte graden als voor wat betreft de verplichte vakken of rechtsgebieden, hebben tot doel om de kwaliteit van de juridische beroepsuitoefening te waarborgen. Van belang is dat degenen die een juridisch beroep willen bekleden, op grond van een voorafgaande opleiding een zodanige kennis van het recht hebben verworven dat verwacht mag worden dat zij dat beroep naar behoren kunnen uitoefenen. Daarnaast is het vermeldenswaardig dat in artikel 7.6, eerste lid², van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (verder: WHW) is vastgelegd dat het onderwijs in bepaalde rechtsgebieden, waarvan de kennis in het kader van vorenbedoelde nadere beroepsvereisten verplicht wordt gesteld, door de universiteiten in het curriculum moet worden aangeboden.

De BaMa-structuur

Sinds september 2002 kent het Nederlandse hoger en wetenschappelijk onderwijs een BaMa-structuur. De invoering van de BaMa-structuur beoogt studenten meer keuzemogelijkheden te bieden en instellingen de ruimte te geven onderwijs te ontwikkelen dat flexibel, open en internationaal georiënteerd is. In Europees verband houdt de invoering van deze structuur verband met de brede Europese ontwikkeling gericht op de internationale afstemming van hoger-onderwijsstelsels, zoals neergelegd in de zogenaamde Bologna-verklaring.

De graad van bachelor ontvangen studenten als ze een bacheloropleiding in het hoger beroepsonderwijs (verder: hbo; 4 jaar voltijdse studie, 240 studiepunten) of in het wetenschappelijk onderwijs (3 jaar voltijdse studie, 180 studiepunten) met succes afsluiten. De hbo-bacheloropleiding leidt in beginsel op tot een beroep. Een vervolgopleiding zoals een masteropleiding in het hbo of in het wo behoort tot de mogelijkheden. Een wo-bacheloropleiding is in beginsel bedoeld om door te stromen naar een wo-masteropleiding. In de WHW zijn voorschriften gegeven met betrekking tot de toelatingseisen voor aansluitende masteropleidingen in het wo (artikel 7.30a WHW). Een afgeronde wo-bacheloropleiding geeft recht op toelating tot ten minste één specifieke aansluitende wo-masteropleiding.

De adviescommissie (achtergronden, taakopdracht en werkwijze)

Voor de inwerkingtreding van de Aanpassingswet invoering bachelor-masterstructuur³ gold als wettelijk vereiste voor de toelating tot juridische beroepen dat op grond van een juridische universitaire opleiding het recht om de titel meester te voeren, was verkregen. In voornoemde aanpassingswet is ervoor gekozen om dit beroepsvereiste in de desbetreffende wetten technisch aan te passen, in die zin dat voortaan ook de combinatie van de graden van wo-bachelor in het recht en wo-master in het recht als vereiste voor toetreding tot de juridische beroepen geldt. Daartoe is overwogen dat bij die combinatie van graden in elk geval vast staat dat een betrokkene een kennis heeft van het recht die qua niveau en grondigheid zodanig is dat de kwaliteit van de juridische beroepsuitoefening wordt gewaarborgd. Van een verdere aanpassing van de beroepsvereisten is afgezien op grond van de overweging dat nog ongewis is of ook betrokkenen met een andere combinatie van graden beschikken over voldoende kennis en inzicht om in een juridisch beroep naar behoren te kunnen functioneren.

² Het artikel luidt: “Indien een instelling een opleiding aanbiedt, gericht op een bepaald beroep, en bij of krachtens de wet vereisten zijn gesteld ten aanzien van de kennis, het inzicht en de vaardigheden die betrokkenen zich op grond van de opleiding tot dat beroep moeten hebben verworven, draagt het instellingsbestuur er zorg voor dat degenen die deze opleiding volgen, ten minste in de gelegenheid zijn aan die vereisten te voldoen”.

³ Staatsblad 2005, nummer 32.

Wel is ertoe besloten om een adviescommissie, met vertegenwoordigers van de beroepsgroepen, het onderwijsveld en de betrokken ministeries, in te stellen die zich zal buigen over de vraag of de voor toelating tot juridische beroepen geldende opleidingsvereisten, in het licht van de nieuwe structuur, aanpassing behoeven. Op basis van het advies van deze commissie zal door het kabinet onder meer worden beoordeeld of ook voor andere combinaties van graden dan die van wo-bachelor in het recht en wo-master in het recht kan komen te gelden dat daarmee toetreding tot juridische beroepen mogelijk is. In voornoemde wetten is met het oog hierop de mogelijkheid opgenomen om bij amvb graden aan te wijzen die in het kader van de beroepsvereisten gelijk worden gesteld aan de graad van wo-bachelor in het recht.

De taakopdracht van de commissie is tweeledig. De commissie heeft ten eerste als taak om - met name met het oog op de invoering van de BaMa-structuur - te bezien of de regeling van de voor toetreding tot de juridische beroepen (advocatuur, notariaat, rechterlijke macht) vereiste graden in de toekomst aanpassing behoeft en hierover advies uit te brengen. Meer in het bijzonder zal moeten worden nagegaan of ook andere graden dan de in het wetenschappelijk onderwijs verkregen graad bachelor op het gebied van het recht, tezamen met de in het wetenschappelijk onderwijs verkregen graad master op het gebied van het recht, toetreding tot genoemde juridische beroepen mogelijk moeten kunnen maken. Daarnaast heeft de commissie als taak om te beoordelen of de (nadere) regelgeving met betrekking tot de voor toelating tot de juridische beroepen vereiste kennis ten aanzien van specifieke juridische vakken wijziging moet ondergaan, en hierover advies uit te brengen. In elk geval zal moeten worden bezien of de verschillen in dit opzicht voor de te onderscheiden juridische beroepen zich nog laten rechtvaardigen. Bij de bovenstaande beoordeling zullen aspecten als het waarborgen van de kwaliteit van de juridische beroepsuitoefening en de doorstroom vanuit het hbo naar het wo moeten worden betrokken. Bij besluit van 11 mei 2005 heeft de Minister van Justitie de Commissie toetredingsvereisten juridische beroepen (commissie Hoekstra) ingesteld (bijlage 1).

Bevindingen van de commissie

De commissie heeft haar taak opgevat in die zin dat het advies moet passen binnen de huidige wetten. Bovendien heeft ze de huidige juridische functies als uitgangspunt genomen en daarmee beschouwingen over het eventueel creëren van een onderscheid tussen zwaardere en lichtere juridische functies binnen de advocatuur, notariaat en rechterlijke macht niet in overweging genomen. De wens van leden van de commissie voor de invoering van een toevoeging aan de graad van wo-master recht (LLM) is niet in het advies opgenomen, omdat het ook buiten de taakopdracht van de commissie valt.

Vervangende graden

Voor de commissie is het waarborgen van de kwaliteit van de juridische beroepsuitoefening het uitgangspunt geweest bij de beoordeling of de regeling van de voor toelating tot juridische beroepen vereiste graden aanpassing behoeft. Daarnaast heeft de commissie bij haar beoordeling het aspect van de doorstroom vanuit het hoger beroepsonderwijs naar het wetenschappelijk onderwijs betrokken. Op grond van de huidige wetgeving zijn de graad wo-bachelor recht en de graad wo-master recht beide verplicht voor toetreding tot de juridische beroepen⁴.

⁴ Een overweging ten overvloede: de commissie heeft gesignaleerd dat zij niet uitsluit dat de kwaliteit van de juridische dienstverlening in de verdere toekomst voldoende zou kunnen worden gewaarborgd door voor toelating tot de onderscheiden juridische beroepsgroepen alleen een specifieke graad van wo-master in het recht verplicht te stellen, waarbij de universiteiten en de beroepsgroepen goede afspraken maken over het niveau en de inhoud van het eindcurriculum. Hiertoe zal de wet dienen te worden gewijzigd.

De commissie onderschrijft dat deze combinatie van graden een zodanige kennis van het recht oplevert dat de kwaliteit van de juridische beroepsbeoefening wordt gewaarborgd. Voor de commissie is, bij het beoordelen of ook andere combinaties van graden toegang tot juridische beroepen zouden moeten kunnen verschaffen, dan ook bepalend geweest dat er sprake dient te zijn van een opleidingsniveau dat gelijkwaardig is aan dat behorende bij de graden wo-bachelor recht en wo-master recht. De commissie is, ook gelet op de huidige wetgeving, van oordeel dat de graad wo-master recht in elk geval een vereiste moet zijn voor toetreding tot een juridisch beroep.

Door de commissie is, met het oog op het voorgaande, bezien welke graden kunnen worden aangemerkt als gelijkwaardig aan de graad wo-bachelor recht⁵.

Ten eerste heeft de commissie de graad hbo-bachelor recht in dit kader beoordeeld. Naar het oordeel van de commissie kan de graad hbo-bachelor recht niet als gelijkwaardig aan de graad wo-bachelor recht worden aangemerkt. De reden daarvoor is gelegen in het feit dat de kennis van het recht die middels de hbo-bacheloropleiding recht wordt verkregen niet van een gelijkwaardig niveau en grondigheid is als de kennis die wordt verkregen met de wo-bacheloropleiding recht.

De commissie heeft daarnaast andere graden van wo-bachelor dan die in het recht, indien een substantiële juridische component kennen, in ogenschouw genomen. Ook voor deze graden is de commissie van oordeel dat zij materieel gezien, om dezelfde redenen die voor de graad hbo-bachelor recht gelden, niet als gelijkwaardig aan de graad wo-bachelor recht kan worden gekwalificeerd.

Van de andere wo-bachelorgraden is de commissie van mening dat deze, bij gebreke aan een substantiële juridische component, als zodanig hoe dan ook niet kunnen worden vergeleken met de wo-bachelor recht.

In de praktijk wordt echter voor de toelating tot de wo-masteropleiding recht, in het geval van bijvoorbeeld een hbo-bachelor recht, een zogenaamd schakeljaar⁶ verplicht gesteld. De commissie is van oordeel dat de kennis die wordt verkregen door de combinatie van de hbo-bacheloropleiding recht of een wo-bacheloropleiding, anders dan in het recht met een substantiële juridische component, en een schakeljaar materieel bezien wel gelijkwaardig is aan de kennis die verkregen wordt door de wo-bacheloropleiding recht. Een betrokkene, die in het bezit is van de graad hbo-bachelor recht of van de graad wo-bachelor, anders dan in het recht en met een substantiële juridische component, een schakeljaar heeft gevolgd en de graad wo-master recht heeft verkregen, dient naar het oordeel van de commissie dan ook voor toelating tot juridische beroepen in aanmerking te kunnen komen.

Uitgaande van de huidige wet verkiest de commissie de mogelijkheid om bij amvb gelijkstelling van de graden hbo-bachelor in het recht en wo-bachelor, anders dan in het recht en met een substantiële juridische component, met de graad wo-bachelor recht te regelen. Voor de volledigheid biedt de commissie hierbij een concept-amvb aan met daarin haar advies verwerkt (zie bijlage 3).

⁵ De commissie is van oordeel dat de selectie van studenten door de universiteiten, die geen opleiding tot wo-bachelor recht hebben gevolgd en die toegang willen tot de wo-masteropleiding recht, thans zorgvuldig geschiedt. Tussen de universiteiten en de vertegenwoordigers van de beroepsgroepen vindt hierover (afstemmings)overleg plaats en dit zal ook worden voortgezet.

⁶ Een schakeljaar of schakelprogramma kan bijvoorbeeld een universitair curriculum van circa 60 studiepunten, dat aansluitend op de hbo-bacheloropleiding recht wordt gevolgd aan de universiteit, betreffen. Een alternatief is dat tijdens de hbo-bacheloropleiding recht een curriculum van circa 60 studiepunten wordt gevolgd, waarbij een aantal vakken op academisch niveau worden gegeven en wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een academische werk- en denkhouding, waarna op de universiteit nog een curriculum van circa 30 studiepunten volgt. Met dit totale curriculum van circa 90 studiepunten (is 1 ½ studiejaar) wordt een toelatingsbewijs tot de wo-master opleiding recht verkregen.

De commissie adviseert, met het oog op het voorafgaande, om de graden hbo-bachelor recht en wo-bachelor, anders dan in het recht en met een substantiële juridische component, bij amvb aan te wijzen als met de graad wo-bachelor recht gelijk te stellen graden. De commissie onderkent dat die graden van zichzelf niet gelijkwaardig zijn aan de graad van wo-bachelor recht, maar neemt daarbij in ogenschouw dat met een schakeljaar in aanvulling hierop materieel bezien wel eenzelfde kennisniveau wordt bereikt als dat behorende bij de graad wo-bachelor recht. Bendrukt wordt dat aanwijzing van de graden hbo-bachelor in het recht én wo-bachelor, anders dan in het recht en met een substantiële juridische component, als gelijk aan de graad wo-bachelor in het recht, derhalve wel handhaving van de huidige praktijk met betrekking tot het verplichte schakeljaar veronderstelt.

Wellicht ten overvloede wordt opgemerkt dat de vakken die in het schakeljaar worden gevolgd geen deel uitmaken van een opleiding waarmee een bij of krachtens de wet genoemde graad of vervangende graad wordt behaald⁷. Formeel bezien speelt een schakeljaar derhalve geen rol van betekenis bij de beoordeling of in het kader van de opleiding de vereiste grondige kennis van bepaalde rechtsgebieden en/of vakken is verkregen.

Tenslotte wijst de commissie erop dat, overigens naast de mogelijkheid van het aanwijzen van vervangende graden, het geven van vrijstellingen in het kader van de wo-bacheloropleiding recht een andere mogelijkheid is om studenten met bijvoorbeeld de graad hbo-bachelor recht uiteindelijk te laten voldoen aan de vereisten voor toetreding tot juridische beroepen. Dit moet naar de mening van de commissie echter in dit soort gevallen niet een generieke oplossing zijn, omdat het mogelijkwijs een ongewenst effect zou kunnen hebben als het 'shoppen' bij universiteiten voor het verkrijgen van zoveel mogelijk vrijstellingen.

Nadere beroepsvereisten

Voor de toetreding tot een juridisch beroep spelen niet alleen de graden maar ook de nadere beroepsvereisten een rol. In de lagere regelgeving worden voor de toetreding tot de juridische beroepen nadere eisen gesteld aan de (op basis van de opleiding) verkregen kennis van juridische vakken of rechtsgebieden. De eisen met betrekking tot de graden en de eisen met betrekking tot de (grondige) kennis van rechtsgebieden of vakken kunnen niet los van elkaar gezien worden en bieden tezamen een waarborg voor de kwaliteit van de juridische beroepsuitoefening. De commissie heeft ook tot taak om de nadere beroepsvereisten te bezien en onder meer te adviseren of de verschillen die thans tussen de verschillende juridische beroepsgroepen bestaan zich nog laten rechtvaardigen.

De commissie is van mening dat de huidige verschillen met betrekking tot de nadere beroepsvereisten zich laten rechtvaardigen door de verschillen in de taken die in het kader van de uitoefening van de onderscheiden beroepen dienen te worden verricht. De BaMa-structuur is nog volop in ontwikkeling en de Onderwijs-inspectie⁸ heeft onlangs ook geconcludeerd dat er nog nader beraad, onderzoek en maatregelen zullen moeten volgen. Mede hierom ziet de commissie op zichzelf geen redenen om de nadere beroepsvereisten voor de advocatuur en de rechterlijke macht te wijzigen. Overigens zou wel overwogen kunnen worden om de nadere beroepsvereisten voor deze twee beroepsgroepen nader te harmoniseren.

⁷ Een overweging ten overvloede, omdat het niet tot de taakopdracht van de commissie behoort: bij de besprekingen van de commissie werd geconstateerd dat leden een bij voorkeur tweejarige wo-masteropleiding recht in het belang van de kwaliteitsborging van de juridische beroepen wenselijk achten. Een dergelijke tweejarige masteropleiding zou bijvoorbeeld ook kunnen betekenen dat er geen schakeljaar meer nodig is.

⁸ BaMa ontkiemt, Onderwijsinspectie, aangeboden aan de Tweede Kamer op 23 mei 2005

Ook voor wat betreft de nadere beroepsvereisten voor het notariaat is de commissie van oordeel dat er op zich geen reden bestaat om deze te wijzigen; wel zou overwogen kunnen worden om de gedetailleerdheid van de omschrijving van de rechtsgebieden waarvan grondige kennis wordt vereist, zo mogelijk te verminderen. Harmonisatie van de nadere beroepsvereisten voor het notariaat met die van de advocatuur en de rechterlijke macht ligt echter, gelet op het anderssoortige karakter van de taken van het notariaat, thans niet voor de hand.

Met betrekking tot het afsluitend examen, bedoeld in de artikelen waarin de nadere beroepsvereisten worden geregeld, is de commissie van mening dat dit niet alleen betrekking heeft op de wo-masteropleiding recht. Zowel de vakken in de wo-bacheloropleiding recht (of een daarmee in het kader van de beroepsvereisten gelijkgestelde opleiding) als die in de wo-masteropleiding recht, waarin een betrokkene is geëxamineerd, tellen mee bij het bepalen of voldaan wordt aan de nadere beroepsvereisten.

De BaMa-structuur bestaat overigens nog geen drie jaar en het curriculum wordt door de universiteiten nog steeds verder ontwikkeld⁹. De commissie is van mening dat het aanbeveling verdient om de eventuele regelgeving, die conform het advies van de commissie zal worden opgesteld, na een periode van vijf jaar te evalueren.

Aanbevelingen van de commissie

Aanbeveling 1:

De commissie adviseert om zowel de graad van hbo-bachelor in het recht als de graad van wo-bachelor, anders dan in het recht en met een substantiële juridische component, uitgaand van het feit dat in aanvulling hierop een schakeljaar wordt gevolgd, tezamen met de graad van wo-master in het recht, te beschouwen als gelijkwaardig aan de combinatie van de graden van wo-bachelor in het recht en wo-master in het recht.

Aanbeveling 2:

De commissie adviseert om bij amvb de graad van hbo-bachelor in het recht alsmede de graad van wo-bachelor, anders dan in het recht en met een substantiële juridische component, in het kader van de toetredingsvereisten voor de juridische beroepen, gelijk te stellen aan de graad van wo-bachelor in het recht.

Aanbeveling 3:

De commissie adviseert om de nadere beroepsvereisten vooralsnog niet te wijzigen, met dien verstande dat overwogen zou kunnen worden om de nadere beroepsvereisten van de advocatuur en de rechterlijke macht nader te harmoniseren en de nadere beroepsvereisten van het notariaat minder gedetailleerd te formuleren.

⁹ Tussen de universiteiten en de beroepsbeoefenaars vindt (afstemmings)overleg plaats en dit zal ook worden voortgezet.

Bijlage 1: Instelling Commissie toetredingsvereisten juridische beroepen (commissie Hoekstra)

De Minister van Justitie, mede namens de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Overwegende dat ingevolge de Aanpassingswet invoering bachelor-masterstructuur is komen te gelden dat voor toetreding tot de juridische beroepen (rechterlijke macht, advocatuur en notariaat) de titel meester in de rechten moet zijn verkregen of in het wetenschappelijk onderwijs een combinatie van zowel de graad van bachelor (wo-bachelor), als die van master (wo-master) in het in het recht moet zijn behaald;

dat het, mede gelet op de BaMa-structuur wenselijk is om te bezien of in de toekomst deze regeling van de toetredingsvereisten nadere aanpassing behoeft;

dat in dit verband zal moeten worden beoordeeld of ook andere (combinaties van) graden dan de bovengenoemde toegang zouden moeten kunnen verschaffen tot een juridisch beroep;

dat het daarnaast wenselijk is om te bezien of de voor de toetreding tot de juridische beroepen in (nadere) regelgeving gestelde aanvullende eisen, ten aanzien van de kennis van specifieke vakken of rechtsgebieden, in het licht van de BaMa-structuur aanpassing behoeven;

dat bij bovenstaande beoordeling aspecten als het waarborgen van de kwaliteit van de juridische beroepsuitoefening en de doorstroom vanuit het hoger beroepsonderwijs naar het wetenschappelijk onderwijs moeten worden betrokken;

Besluit:

Artikel 1

Een commissie in te stellen met als taak om - met name met het oog op de invoering van de BaMa-structuur - te bezien of de regeling van de voor toetreding tot de juridische beroepen (advocatuur, notariaat, rechterlijke macht) vereiste graden in de toekomst aanpassing behoeft en hierover advies uit te brengen. Meer in het bijzonder zal moeten worden nagegaan of ook andere graden dan de in het wetenschappelijk onderwijs verkregen graad bachelor op het gebied van het recht, tezamen met de in het wetenschappelijk onderwijs verkregen graad master op het gebied van het recht, toetreding tot genoemde juridische beroepen mogelijk moeten kunnen maken.

Daarnaast heeft de commissie als taak om te beoordelen of de (nadere) regelgeving met betrekking tot de voor toelating tot juridische beroepen vereiste kennis ten aanzien van specifieke juridische vakken wijziging moet ondergaan, en hierover advies uit te brengen. In elk geval zal moeten worden bezien of de verschillen in dit opzicht voor de te onderscheiden juridische beroepen zich nog laten rechtvaardigen.

Artikel 2

In de commissie hebben zitting:

a. als voorzitter:

- mr. R.J. Hoekstra, lid van de Raad van State;

b. als leden:

- prof. mr. A.F.M. Dorresteyn, decaan faculteit rechtsgeleerdheid van de Universiteit Utrecht;

- prof. mr. P.F. van der Heijden, lid van het college van bestuur van de Hogeschool van Amsterdam;

- dr. R.C.H. van Otterlo, hoofd afdeling opleiding van de Nederlandse Orde van Advocaten en als plaatsvervanger de heer mr. E. van Liere, lid opleiding van de algemene raad van de Nederlandse Orde van Advocaten;
- mr. J.J.C. Krabbendam, bestuurslid en portefeuillehouder Opleidingen van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie en als plaatsvervanger mevrouw mr. C.T.van Kordelaar, bestuurssecretaris van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie;
- mr. P.H.C.M. Schoemaker, lid van het hoofdbestuur van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak;
- drs. W.J.J. van Velzen, lid van de Raad voor de rechtspraak, mede namens het College van procureurs-generaal;
- c. als adviserende leden:
 - mw. drs. H.L.W.M. van den Tillaart, Directie Hoger Onderwijs van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en als plaatsvervanger de heer drs. H.M. Martijnse, Directie Hoger Onderwijs van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
 - mr. B. Rijkhoek, Directie Wetgeving van het Ministerie van Justitie en als plaatsvervanger mevrouw mr. C.A. Knappe, Directie Wetgeving van het Ministerie van Justitie;
- d. secretariaat:
 - mw. drs. M.M. de Jonge, Directie Strategie Rechtspleging van het Ministerie van Justitie en
 - mr. E.W. Engelkes, Directie Toegang Rechtsbestel van het Ministerie van Justitie.

Artikel 3

De commissie zal voor de zomer van 2005 aan de Minister van Justitie en de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap rapport uitbrengen.

Artikel 4

Op de commissie is het Vacatiegeldenbesluit 1988 (Stb. 1988, 205) en het Reisbesluit Binnenland (Stb. 1993, 144) van toepassing. De commissie wordt als “zwaar” in de zin van het Vacatiegeldenbesluit 1988 aangemerkt.

Artikel 5

Deze regeling wordt aangehaald als: Instellingsbesluit Commissie Hoekstra en wordt gepubliceerd in de Staatscourant.

Den Haag, 11 mei 2005

De Minister van Justitie,

Bijlage 2: Regelgeving toelatingsvereisten juridische beroepen

Rechterlijke macht

Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren

Artikel 1d

1. Tot rechterlijk ambtenaar of rechterlijk ambtenaar in opleiding kan worden benoemd degene:
 - a. aan wie op grond van het met goed gevolg afleggen van een afsluitend examen van een opleiding in het wetenschappelijk onderwijs op het gebied van het recht door een universiteit dan wel de Open Universiteit als bedoeld in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, de graad Bachelor op het gebied van het recht en tevens de graad van Master op het gebied van het recht is verleend;
 - b. die op grond van het met goed gevolg afleggen van het afsluitend examen van een opleiding op het gebied van het recht aan een universiteit dan wel de Open Universiteit als bedoeld in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, het recht om de titel meester te voeren heeft verkregen.
2. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen graden, verleend door een universiteit, de Open Universiteit of een hogeschool als bedoeld in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, of daaraan gelijkwaardige getuigschriften worden aangewezen die voor de toepasselijkheid van het eerste lid, onderdeel a, gelijk worden gesteld aan de in dat lid bedoelde graad Bachelor op het gebied van het recht.
3. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen voorts nadere regels worden gesteld met betrekking tot de beroepsvereisten voor de rechterlijke ambtenaren, bedoeld in artikel 1, onderdeel b, onder 1° tot en met 6° en 8°, van de Wet op de rechterlijke organisatie, en de rechterlijke ambtenaren in opleiding.
4. Aan de bij of krachtens het eerste tot en met derde lid gestelde beroepsvereisten wordt tevens voldaan indien de betrokkene in het bezit is van een ten aanzien van het door hem uit te oefenen beroep afgegeven EG-verklaring als bedoeld in de Algemene wet erkenning EG-hoger-onderwijsdiploma's dan wel in de Algemene wet erkenning EG-beroepsopleidingen.

Besluit rechtspositie rechterlijke ambtenaren

Artikel 38b

1. Om benoemd te kunnen worden als rechterlijk ambtenaar, bedoeld in artikel 1, onderdeel b, onder 1° tot en met 3°, van de Wet op de rechterlijke reorganisatie, dient het afsluitend examen, bedoeld in artikel 1d, eerste lid, van de wet, te voldoen aan de eisen van het tweede en derde lid.
2. Het afsluitend examen is zodanig samengesteld dat ten minste grondige kennis van en inzicht in drie van de vijf volgende rechtsgebieden is verkregen:
 - a. burgerlijk recht, met inbegrip van burgerlijk procesrecht;
 - b. strafrecht, met inbegrip van strafprocesrecht;
 - c. bestuursrecht, met inbegrip van bestuursprocesrecht;
 - d. staatsrecht;
 - e. belastingrecht.
3. Tot de drie rechtsgebieden, bedoeld in het tweede lid, behoren in ieder geval twee van de rechtsgebieden genoemd in de onderdelen a tot en met c.
4. De eisen, bedoeld in het tweede en derde lid, zijn niet van toepassing op degene die ten minste zes jaar voor de beoogde datum van benoeming het afsluitend examen heeft afgelegd en die tot aan de beoogde datum van benoeming een ruime praktijkervaring heeft opgedaan in een van de rechtsgebieden genoemd in het tweede lid.

Artikel 38c

1. Om benoemd te kunnen worden als rechterlijk ambtenaar, bedoeld in artikel 1, onderdeel b, onder 4° tot en met 6°, van de Wet op de rechterlijke organisatie, dient het afsluitend examen, bedoeld in artikel 1d, eerste lid, van de wet, te voldoen aan de eisen van het tweede en derde lid.
2. Het afsluitend examen is zodanig samengesteld dat ten minste grondige kennis van en inzicht in het rechtsgebied strafrecht, met inbegrip van strafprocesrecht, is verkregen.
3. Naast het in het tweede lid genoemde rechtsgebied is ten minste grondige kennis van en inzicht in twee van de drie volgende rechtsgebieden verkregen:
 - a. burgerlijk recht, met inbegrip van burgerlijk procesrecht;
 - b. bestuursrecht, met inbegrip van bestuursprocesrecht;
 - c. staatsrecht.

Besluit opleiding rechterlijke ambtenaren

Artikel 21a

1. Om aangesteld te kunnen worden als rechterlijk ambtenaar in opleiding dient het afsluitend examen, bedoeld in artikel 1d, eerste lid, van de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren te voldoen aan de eisen van het tweede lid.
2. Het afsluitend examen is zodanig samengesteld dat ten minste grondige kennis van en inzicht in de volgende rechtsgebieden is verkregen:
 - a. burgerlijk recht, met inbegrip van burgerlijk procesrecht;
 - b. strafrecht, met inbegrip van strafprocesrecht;
 - c. bestuursrecht, met inbegrip van bestuursprocesrecht.

Notariaat

Wet op het notarisambt

Artikel 6

1. (...)
2. Voor de benoembaarheid is vereist:
 - a. dat
 - 1°. hem op grond van het met goed gevolg afleggen van een afsluitend examen van een opleiding in het wetenschappelijk onderwijs aan een universiteit dan wel de Open Universiteit als bedoeld in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, de graad Bachelor op het gebied van het recht en tevens de graad Master op het gebied van het recht zijn verleend, of
 - 2°. hij het recht heeft verkregen om de titel meester te voeren op grond van het met goed gevolg afleggen van het afsluitend examen van een opleiding op het gebied van het recht aan een universiteit of de Open Universiteit als bedoeld in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek,dan wel in het bezit is van een ten aanzien van het beroep van kandidaat-notaris afgegeven EG-verklaring als bedoeld in de Algemene wet erkenning EG-hoger-onderwijsdiploma's of in de Algemene wet erkenning EG-beroepsopleidingen.(...)
3. Bij algemene maatregel van bestuur worden nadere regels gesteld met betrekking tot de beroepsvereisten, waaraan hij die de opleiding, bedoeld in het tweede lid, onderdeel a, heeft gevolgd moet voldoen.
4. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen graden, verleend door een universiteit, de Open Universiteit of een hogeschool als bedoeld in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, of daaraan gelijkwaardige getuigschriften worden aangewezen die voor de toepasselijkheid van het tweede lid, onderdeel a, onder 1°, gelijk worden gesteld aan de in dat lid bedoelde graad Bachelor op het gebied van het recht.

Besluit beroepsvereisten kandidaat-notaris

Artikel 1

Het in artikel 6, tweede lid, onderdeel a, van de Wet op het notarisambt bedoelde afsluitend examen op het gebied van het recht, dat met goed gevolg afgelegd moet worden om het beroep van kandidaat-notaris te kunnen uitoefenen, omvat de volgende onderdelen:

a. grondige kennis van en inzicht in de volgende onderdelen van het burgerlijk recht - mede in hun onderlinge samenhang - :

1°. het personen- en familierecht, in het bijzonder het huwelijksvermogensrecht,

2°. het ondernemingsrecht, in het bijzonder het rechtspersonen- en vennootschapsrecht,

3°. het vermogensrecht,

4°. het recht met betrekking tot registergoederen,

5°. het erfrecht, en

6°. het internationaal privaatrecht, voorzover van belang voor de notariële praktijkuitoefening

b. grondige kennis van en inzicht in het executierecht alsmede kennis van en inzicht in het burgerlijk procesrecht, beslag- en faillissementsrecht, voorzover van belang voor de notariële praktijkuitoefening;

c. grondige kennis van en inzicht in het belastingrecht, voorzover van belang voor de notariële praktijkuitoefening;

d. kennis van en inzicht in het bestuursrecht, voorzover van belang voor de notariële praktijkuitoefening;

e. grondige kennis van en inzicht in het recht met betrekking tot het notariaat, in het bijzonder de Wet op het notarisambt;

f. kennis van en inzicht in bedrijfseconomie, voorzover van belang voor de notariële praktijkuitoefening;

g. schriftelijke uitdrukingsvaardigheid in de vorm van een scriptie of een andere gelijkwaardige, schriftelijke, onderzoeksprestatie op juridisch gebied.

Advocatuur

Advocatenwet

Artikel 2

1. Ieder is bevoegd aan de voorzitter van de rechtbank schriftelijk inschrijving als advocaat te verzoeken:

a. aan wie op grond van het met goed gevolg afleggen van een afsluitend examen van een opleiding in het wetenschappelijk onderwijs op het gebied van het recht door een universiteit dan wel de Open Universiteit als bedoeld in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, de graad Bachelor op het gebied van het recht en tevens de graad Master op het gebied van het recht is verleend;

b. die op grond van het met goed gevolg afleggen van het afsluitend examen van een opleiding op het gebied van het recht aan een universiteit dan wel de Open Universiteit als bedoeld in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, het doctoraat in de rechtsgeleerdheid of het recht om de titel meester te voeren heeft verkregen.

Bij algemene maatregel van bestuur kunnen voorts nadere regels worden gesteld met betrekking tot de beroepsvereisten. Eveneens is bevoegd inschrijving te verzoeken degene die in het bezit is van een ten aanzien van het beroep van advocaat afgegeven EG-verklaring als bedoeld in de Algemene wet erkenning EG-hoger-onderwijsdiploma's dan wel in de Algemene wet erkenning EG-beroepsopleidingen. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen graden, verleend door een universiteit, de Open Universiteit of een hogeschool als bedoeld in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, of daaraan gelijkwaardige getuigschriften worden aangewezen die voor de toepasselijkheid van onderdeel a, gelijk worden gesteld aan de in dat onderdeel bedoelde graad Bachelor op het gebied van het recht.

(...)

Artikel 62

1. Ieder is bevoegd aan de voorzitter van de rechtbank schriftelijk inschrijving als procureur te verzoeken:

a. aan wie op grond van het met goed gevolg afleggen van een afsluitend examen van een opleiding in het wetenschappelijk onderwijs op het gebied van het recht door een universiteit dan wel de Open Universiteit als bedoeld in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, de graad Bachelor op het gebied van het recht en tevens de graad Master op het gebied van het recht is verleend;

b. die op grond van het met goed gevolg afleggen van het afsluitend examen van een opleiding op het gebied van het recht aan een universiteit dan wel de Open Universiteit als bedoeld in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, het doctoraat in de rechtsgeleerdheid of het recht om de titel meester te voeren heeft verkregen.

Bij algemene maatregel van bestuur kunnen voorts nadere regels worden gesteld met betrekking tot de beroepsvereisten. Eveneens is bevoegd inschrijving te verzoeken degene die in het bezit is van een ten aanzien van het beroep van procureur afgegeven EG-verklaring als bedoeld in de Algemene wet erkenning EG-hoger-onderwijsdiploma's dan wel in de Algemene wet erkenning EG-beroepsopleidingen. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen graden, verleend door een universiteit, de Open Universiteit of een hogeschool als bedoeld in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, of daaraan gelijkwaardige getuigschriften worden aangewezen die voor de toepasselijkheid van onderdeel a, gelijk worden gesteld aan de in dat onderdeel bedoelde graad Bachelor op het gebied van het recht.

Besluit beroepsvereisten advocatuur

Artikel 1:

Het afsluitend examen, bedoeld in de artikelen 2 en 62, telkens eerste lid, onder a en b, van de Advocatenwet, omvat ten minste de volgende vakken:

a. het privaatrecht, met inbegrip van het burgerlijk procesrecht;

b. het strafrecht, met inbegrip van het strafprocesrecht, en

c. een van de volgende drie vakken:

1° staatsrecht;

2° bestuursrecht met inbegrip van het administratief procesrecht, of

3° belastingrecht.

Bijlage 3:

Concept algemene maatregel van bestuur:

Besluit vervangende graden juridische beroepen (advocatuur, notariaat en rechterlijke macht)

Besluit van ...2005, houdende regels met betrekking tot gelijkstelling van graden met de graad van wo-bachelor in het recht in het kader van de beroepsvereisten voor de rechterlijke macht, de advocatuur en het notariaat

Wij, enz

Op de voordracht van Onze Minister van Justitie van 2005, nr

Gelet op artikel 1d, tweede lid, van de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren, de artikelen 2, eerste lid en 62, eerste lid, van de Advocatenwet en artikel 6, vierde lid, van de Wet op het notarisambt;

De Raad van State gehoord (advies van2005, nr);

Gezien het nader rapport van onze Ministerie van Justitie van2005, nr

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1:

Met de graad van wo-bachelor in het recht worden voor de toepasselijkheid van het bepaalde in de artikelen 1d, eerste lid, van de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren, 6, tweede lid, onderdeel a, van de Wet op het notarisambt, en 2, eerste lid, en 62, eerste lid, van de Advocatenwet, gelijkgesteld:

- a. de graad van hbo-bachelor in het recht behaald aan een hogeschool als bedoeld in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek; en
- b. de graad van wo-bachelor, anders dan in het recht en met een substantiële juridische component behaald aan een universiteit dan wel de Open Universiteit als bedoeld in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.

Artikel 2:

Dit besluit wordt aangehaald als Besluit vervangende graden juridische beroepen.

Artikel 3:

Dit besluit treedt in werking met ingang van

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

De Minister van Justitie,

Toelichting:

Ingevolge de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren (artikel 1d, eerste lid), de Advocatenwet (artikelen 2, eerste lid, en 62, eerste lid) en de Wet op het notarisambt (artikel 6, tweede lid) geldt als hoofdregel dat voor toetreding tot de in die wetten bedoelde beroepen vereist is dat zowel de graad van wo-bachelor in het recht als de graad wo-master in het recht is verkregen.

In deze wetten is de mogelijkheid opgenomen om bij algemene maatregel van bestuur andere graden dan die van wo-bachelor in het recht, of daaraan gelijkwaardige getuigschriften, aan te wijzen die, in combinatie met de graad van wo-master recht, ook toegang tot een juridisch beroep kunnen verschaffen.

Door een adviescommissie onder voorzitterschap van mr R.J. Hoekstra is geadviseerd over de toetredingsvereisten voor de juridische beroepen. Deze commissie, samengesteld uit vertegenwoordigers van de onderscheiden beroepsgroepen, het onderwijsveld en de betreffende ministeries, had onder meer de opdracht te bezien of de regeling van de voor toetreding tot de juridische beroepen vereiste graden in de toekomst aanpassing behoeft en hierover advies uit te brengen.

De commissie heeft geadviseerd om de graden hbo-bachelor in het recht én wo-bachelor, anders dan in het recht en met een substantiële juridische component gelijk te stellen aan de graad wo-bachelor in het recht. Daarbij acht de commissie wel van belang dat, voorafgaand aan de wo-master opleiding in het recht, een zogenaamd schakelprogramma wordt gevolgd. In dat geval is er, naar het oordeel van de commissie, sprake van een kennis van het recht die gelijkwaardig is aan die behorende bij de gradencombinatie wo-bachelor in het recht en wo-master in het recht. De kwaliteit van de juridische beroepsuitoefening wordt hierdoor derhalve gewaarborgd. Aanwijzing van de graden hbo-bachelor in het recht én wo-bachelor, anders dan in het recht en met een substantiële juridische component, als gelijk aan de graad wo-bachelor in het recht veronderstelt wel handhaving van de huidige praktijk met betrekking tot het verplichte schakelprogramma.

PM regering